

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, професора,
професора кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

В'юник Ольги Володимирівни

на дисертаційну роботу

КРАВЦЯ СЕРГІЯ РОМАНОВИЧА

**«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ
У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ЕКОНОМІКИ»,**

подану до захисту на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора
філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка

Рецензію складено на основі вивчення дисертаційної роботи та опублікованих здобувачем результатів дослідження, матеріалів, які містять підтвердження щодо практичного впровадження результатів.

Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

В умовах сучасних геоекономічних трансформацій, посилення глобальної конкуренції за інвестиційні ресурси, руйнування виробничого потенціалу України внаслідок повномасштабної війни та необхідності реалізації масштабної післявоєнної відбудови особливого значення набуває пошук ефективних інструментів структурної модернізації національної економіки. Одним із таких інструментів виступають індустріальні парки, які дедалі більше розглядаються не лише як території концентрації виробничої діяльності, а як сучасні інституційні платформи розвитку інноваційного підприємництва, локалізації високотехнологічного виробництва, активізації інвестиційних процесів, розвитку регіональної економіки та формування нових конкурентних переваг держави.

Сучасна економічна політика України дедалі більше орієнтується на створення сприятливого інвестиційного середовища, стимулювання промислового розвитку та інтеграцію національної економіки до європейського економічного простору. Водночас практика функціонування індустріальних парків засвідчує існування низки системних проблем, пов'язаних із недостатньою ефективністю механізмів державної підтримки, нерівномірністю територіального розвитку, дефіцитом інвестиційних ресурсів, недостатнім рівнем інфраструктурної забезпеченості та потребою адаптації існуючих моделей управління до сучасних викликів воєнного та післявоєнного періодів.

Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить, що, незважаючи на значний внесок вітчизняних і зарубіжних учених у розвиток теорії конкурентоспроможності, інвестиційної політики та промислового розвитку, питання комплексного організаційно-економічного забезпечення функціонування індустріальних парків досі залишаються недостатньо

розробленими. Особливо це стосується формування сучасних економічних механізмів управління індустріальними парками, удосконалення моделей фінансування, інтеграції принципів ESG, цифровізації, кластерного розвитку, залучення приватного капіталу та формування дієвих механізмів взаємодії держави, бізнесу й територіальних громад. Саме тому дисертаційне дослідження Сергія Романовича Кравця, присвячене розробленню організаційно-економічного механізму функціонування індустріальних парків як інструменту підвищення конкурентоспроможності економіки України, є своєчасним, актуальним та має важливе наукове і практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Тема дисертаційної роботи відповідає сучасним пріоритетам розвитку економічної науки та державної промислової політики України.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематики науково-дослідних робіт Державного податкового університету за темою «Секторальні імперативи розвитку та стійкості бізнесу під час воєнних дій і післявоєнний періоди» (номер державної реєстрації 0124U004757), у межах якої автором досліджено теоретико-методологічні та прикладні аспекти функціонування індустріальних парків як інструменту активізації інвестиційної діяльності, структурної модернізації промисловості та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Окремі результати дисертації впроваджено у навчальний процес Центральноукраїнського національного технічного університету під час викладання дисциплін «Державне та регіональне управління», «Державне регулювання економіки», «Економіка та організація інноваційної діяльності» та «Публічне адміністрування», що підтверджує практичну спрямованість проведеного дослідження. Тематика дисертаційної роботи органічно поєднується із сучасними напрямками розвитку державної інвестиційної, промислової та регіональної політики, Стратегією розвитку індустріальних парків України до 2030 року, а також завданнями післявоєнного економічного відновлення держави, що додатково підтверджує її актуальність і практичну значущість.

Ступінь обґрунтованості основних положень і висновків, сформульованих у дисертації

Опрацювання дисертації Сергія Романовича Кравця та наукових публікацій здобувача дає підстави позитивно оцінити ступінь обґрунтованості сформульованих у роботі теоретичних положень, аналітичних висновків і практичних рекомендацій. Дослідження характеризується послідовним переходом від розкриття сутності конкурентоспроможності національної економіки та інституційної ролі індустріальних парків до оцінювання стану їх функціонування, моделювання економічного впливу та обґрунтування диференційованих механізмів державної підтримки.

Методичний інструментарій дисертаційної роботи загалом відповідає її меті, об'єкту, предмету та поставленим завданням.

Для одержання й обґрунтування основних наукових результатів здобувачем використано:

- методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу – для систематизації наукових підходів до визначення конкурентоспроможності національної економіки, розкриття її взаємозв'язку з економічною безпекою та узагальнення методів оцінювання конкурентних переваг економічних систем (п. 1.1);

- історико-логічний, інституційний та порівняльний підходи – для дослідження еволюції індустріальних парків, визначення їх місця у промисловій та інвестиційній політиці держави, систематизації їхніх функцій, а також узагальнення зарубіжного досвіду організації промислових територій (п. 1.2);

- системний та структурно-функціональний підходи – для формування методології дослідження механізму функціонування індустріальних парків, класифікації екзогенних та ендегенних чинників їх розвитку й визначення взаємозв'язків між інвестиційною активністю, інфраструктурною готовністю, якістю управління та конкурентоспроможністю економіки (п. 1.3);

- економіко-статистичний аналіз, динамічне порівняння, групування та графічне представлення даних – для оцінювання кількісної динаміки мережі індустріальних парків, їх організаційного та інфраструктурного стану, забезпеченості керуючими компаніями й учасниками, а також структури джерел фінансування (п. 2.1);

- ГІС-картографування та індекс Герфіндаля-Гіршмана – для дослідження територіального розміщення індустріальних парків, оцінювання рівня їх просторової концентрації та виявлення тенденцій формування регіональних центрів індустріалізації в умовах воєнного переміщення виробничої й інвестиційної активності (п. 2.1);

- економічний аналіз, порівняння та аналітичне узагальнення – для оцінювання обсягів і структури інвестиційного забезпечення індустріальних парків, результативності державних стимулів та наявних інституційних обмежень їх практичного застосування (п. 2.2);

- багатокритеріальне інтегральне оцінювання – для формування інтегрального індексу інвестиційної активності індустріальних парків на основі субіндексів капітального забезпечення, логістично-інфраструктурної готовності й операційної зрілості, а також для типологізації досліджуваних об'єктів за рівнем їх розвитку (п. 2.2);

- економіко-математичне моделювання та модифіковану виробничу функцію Кобба-Дугласа – для оцінювання взаємозв'язку між випуском, капітальними витратами, фондом оплати праці та сукупною продуктивністю факторів у межах вибірки найбільш розвинених індустріальних парків України (п. 2.3);

- динамічний аналіз та прогнозування – для дослідження зміни показника сукупної продуктивності факторів упродовж 2015-2025 років,

виокремлення етапів розвитку індустріальних парків та обґрунтування ефекту «плато зрілості» (п. 2.3);

- стратегічний аналіз, логічне узагальнення та програмно-цільовий підхід – для визначення напрямів підвищення економічної результативності індустріальних парків і формування комплексу заходів щодо їх інтеграції у процеси структурної модернізації та повоєнного відновлення національної економіки (п. 3.1);

- системний аналіз та структурно-логічне моделювання – для обґрунтування економічних механізмів оптимізації управління, диверсифікації джерел фінансування, модернізації інженерної інфраструктури та трансформації керуючих компаній у професійних девелоперів промислових майданчиків (п. 3.2);

- інтегральне оцінювання, кластерно-орієнтовану диференціацію та прогностичне моделювання – для розроблення економічної моделі підвищення інвестиційної привабливості індустріальних парків і визначення стратегічного, адаптивного та інфраструктурного векторів державної підтримки відповідно до рівня розвитку окремих об'єктів (п. 3.3).

Особливе значення для обґрунтованості результатів має поєднання аналізу загальнодержавної мережі індустріальних парків із поглибленим дослідженням двадцяти найбільш розвинених промислових майданчиків. Запропонований здобувачем інтегральний індекс ґрунтується на трьох взаємопов'язаних складових: капітальному забезпеченні, логістично-інфраструктурній готовності та операційній зрілості. Застосування середнього геометричного для агрегування субіндексів дає змогу обмежити можливість компенсації критично низького значення одного компонента надмірно високим значенням іншого, що підсилює аналітичну чутливість запропонованого підходу.

Використання модифікованої виробничої функції Кобба-Дугласа дозволило автору пов'язати випуск резидентів індустріальних парків із капітальними витратами та витратами на працю, а показник $A(IP)$ використати для характеристики сукупної продуктивності факторів і локального синергетичного ефекту.

На підставі проведених розрахунків здобувач обґрунтовує необхідність переходу від кількісного розширення Реєстру індустріальних парків до підтримки їх інфраструктурної готовності, залучення реальних учасників та підвищення операційної результативності.

Висновки дисертації логічно випливають із проведеного теоретичного й аналітичного дослідження, узгоджуються з поставленими завданнями та знаходять відображення у запропонованих практичних рекомендаціях.

Прикладне значення отриманих результатів підтверджується їх використанням у діяльності Державної інноваційної фінансово-кредитної установи та Кіровоградської регіональної торгово-промислової палати, а також у навчальному процесі Центральноукраїнського національного технічного університету.

За результатами опрацювання дисертації та наукових публікацій здобувача порушень академічної доброчесності не виявлено. Використані положення,

результати та матеріали інших авторів мають відповідні посилання на джерела. Дисертаційна робота характеризується належним рівнем самостійності.

Наукова новизна дисертаційної роботи

Наукова новизна дисертаційної роботи Сергія Романовича Кравця полягає у вирішенні актуального наукового завдання щодо розвитку теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій із формування сучасного організаційно-економічного механізму функціонування індустріальних парків як одного з ключових інструментів забезпечення конкурентоспроможності економіки України в умовах структурної трансформації, європейської інтеграції та післявоєнного відновлення держави.

Головним науковим здобутком дисертаційної роботи є вперше розроблений комплексний організаційно-економічний механізм функціонування індустріальних парків, який інтегрує інституційну, організаційну, інвестиційну, фінансову, інноваційну та управлінську складові й базується на принципах адаптивності, партнерської взаємодії, цифровізації, сталого розвитку та кластерної кооперації.

На відміну від існуючих підходів, запропонований механізм орієнтований не лише на стимулювання інвестиційної діяльності, а й на забезпечення довгострокового підвищення конкурентоспроможності економіки шляхом синхронізації інтересів держави, територіальних громад, керуючих компаній, резидентів індустріальних парків та потенційних інвесторів.

Безперечною перевагою дисертаційної роботи є розроблення авторської економічної моделі підвищення інвестиційної привабливості індустріальних парків, що ґрунтується на поєднанні інфраструктурних, фінансових, податкових, інноваційних та організаційних інструментів розвитку.

Запропонована модель дозволяє формувати сучасну систему стимулювання інвестиційної активності, забезпечує комплексне оцінювання факторів конкурентоспроможності індустріальних парків та створює методичне підґрунтя для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері державної промислової політики.

До вагомих результатів дисертації слід віднести удосконалення науково-методичних підходів до оцінювання ефективності функціонування індустріальних парків шляхом комплексного врахування економічних, інвестиційних, інноваційних, соціальних та інфраструктурних чинників їх розвитку. На відміну від існуючих методик, запропонований підхід дозволяє здійснювати багатокритеріальне оцінювання результативності функціонування індустріальних парків та визначати резерви підвищення їх ефективності як на регіональному, так і на загальнодержавному рівнях.

Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо економічної природи індустріальних парків як сучасної інституційної форми територіальної організації виробництва, уточнення змісту категорій «організаційно-економічний механізм функціонування індустріального парку», «конкурентоспроможність економіки», а також концептуальні засади інтеграції

індустріальних парків у систему державної промислової, інвестиційної та регіональної політики України.

Особливу наукову цінність становить запропонований автором комплекс практичних рекомендацій щодо вдосконалення державної політики розвитку індустріальних парків, який передбачає удосконалення нормативно-правового забезпечення, розширення механізмів державного стимулювання, диверсифікацію джерел фінансування, інтеграцію принципів ESG, розвиток цифрової інфраструктури, використання інструментів державно-приватного партнерства та посилення ролі регіональних інституцій розвитку. Такий підхід суттєво розширює наукові уявлення про механізми забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в сучасних умовах.

У цілому представлені у дисертації результати характеризуються належним рівнем наукової новизни, логічною взаємопов'язаністю та достатньою теоретичною обґрунтованістю, що дозволяє розглядати їх як вагомий внесок у розвиток економічної науки, насамперед у сфері державного регулювання економіки, промислової політики, інвестиційного розвитку та функціонування індустріальних парків.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблений автором організаційно-економічний механізм функціонування індустріальних парків доведений до рівня конкретних методичних рекомендацій, придатних для практичного використання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, керуючими компаніями індустріальних парків, потенційними інвесторами та суб'єктами господарювання. Запропонована економічна модель підвищення інвестиційної привабливості індустріальних парків дозволяє здійснювати комплексне оцінювання факторів їх розвитку, визначати пріоритетні напрями державної підтримки, обґрунтовувати управлінські рішення щодо залучення інвестицій та формувати сучасну систему стимулювання промислового розвитку територій.

Практичне значення також мають запропоновані автором рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності індустріальних парків, розвитку інфраструктури, розширення фінансових механізмів підтримки, запровадження сучасних цифрових технологій управління та використання принципів сталого розвитку при формуванні державної промислової політики.

Опубліковані праці

Основний зміст та ключові результати дисертації С. Р. Кравця знайшли повне відображення у 12 наукових публікаціях загальним обсягом 2,35 друкованих аркушів (особисто здобувачу належить 2,15 д.а.). Серед опублікованих праць: 4 статті у наукових фахових виданнях України, а також 8 публікацій апробаційного характеру у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Основні наукові положення та висновки роботи були представлені, обговорені та отримали схвальну оцінку на науково-практичних конференціях. Таким чином, кількість і зміст наукових публікацій здобувача забезпечують належне висвітлення основних наукових результатів дисертації та відповідають установленим вимогам чинного законодавства.

Структура дисертації

Дисертаційна робота С.Р. Кравець викладена на 232 сторінках, у тому числі основний текст роботи – на 172 сторінках. Робота має логічну та збалансовану структуру, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Текст дисертації містить 14 таблиць та 20 рисунків, які наочно ілюструють наукові результати. Список використаних джерел включає 233 найменування та займає 29 сторінок. Обґрунтованість розрахунків підкріплюється матеріалами додатків, розміщених на 7 сторінках.

Окремі дискусійні питання і зауваження

Позитивно оцінюючи високий науковий рівень дисертаційної роботи, актуальність обраної теми, комплексність проведеного дослідження та практичну значущість одержаних результатів, доцільно висловити окремі зауваження і дискусійні положення, які не знижують загальної наукової цінності роботи.

1. У підрозділі 1.2 автором узагальнено зарубіжний досвід розвитку індустріальних парків, зокрема розглянуто практику Польщі та Чехії. Водночас наведений аналіз має переважно описовий характер. Робота виграла б від системного порівняння моделей функціонування індустріальних парків у країнах Центральної та Східної Європи за такими критеріями, як інституційна модель управління, джерела фінансування інфраструктури, система державних стимулів, роль органів місцевого самоврядування та показники результативності. Це дало б змогу чіткіше визначити передумови та можливості адаптації відповідних європейських практик до українських реалій.

2. У дисертаційній роботі розроблено інтегральний індекс інвестиційної активності, визначено критерії кластеризації індустріальних парків і запропоновано диференційовані вектори державної підтримки. Разом із тим додаткового уточнення потребує динамічний механізм перегляду належності індустріального парку до відповідного кластера, зокрема періодичність повторного оцінювання, суб'єкти, відповідальні за його проведення, умови переходу між кластерами та порядок зміни інструментів державної підтримки. Конкретизація зазначених положень посилила б практичну реалізованість запропонованої моделі.

3. У підрозділі 3.3 здійснено прогнозне моделювання динаміки середнього інтегрального індексу інвестиційної активності індустріальних парків до 2030 року та визначено послідовні фази розвитку системи. Водночас прогноз представлено переважно однією траєкторією, яка ґрунтується на припущенні про результативне впровадження запропонованої автором моделі. Результати дослідження були б переконливішими за умови розроблення

альтернативних сценаріїв повоєнного розвитку (оптимістичного, базового та песимістичного) з урахуванням різної тривалості безпекових ризиків, доступності інвестиційного капіталу та обсягів державного фінансування.

4. У третьому розділі запропоновано широкий комплекс фінансових інструментів розвитку індустріальних парків, зокрема державні гарантії, механізми державно-приватного партнерства, цільові інвестиційні фонди за участю міжнародних фінансових організацій, страхування воєнно-політичних ризиків і грантову підтримку Європейського Союзу. Водночас окремі положення потребують подальшої фінансово-економічної конкретизації, зокрема щодо орієнтовної потреби у фінансових ресурсах, співвідношення державного, муніципального та приватного фінансування, вартості запропонованих стимулів, строків їх застосування та критеріїв оцінювання бюджетної ефективності.

5. У запропонованій економічній моделі обґрунтовано цифровізацію взаємодії між державою, керуючими компаніями та резидентами індустріальних парків за принципом «єдиного вікна». Водночас практичне впровадження розробленого механізму потребує формування системи регулярного моніторингу його результативності. У роботі доцільно було б конкретизувати перелік ключових показників, періодичність їх оновлення, джерела даних, відповідальних суб'єктів і порядок використання результатів моніторингу для перегляду інструментів державної підтримки.

Проте наведені зауваження мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер, не знижують наукової новизни, теоретичної та практичної цінності дисертаційної роботи та можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях і під час практичної реалізації запропонованих положень.

Загальний висновок

Детальне ознайомлення з дисертаційною роботою Кравця Сергія Романовича на тему «Організаційно-економічний механізм функціонування індустріальних парків у системі підвищення конкурентоспроможності економіки» надає підстави зробити висновок, що вона є завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, у якій вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій з удосконалення організаційно-економічного механізму функціонування індустріальних парків як одного з ключових інструментів підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Отримані автором результати характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості, практичної значущості та достовірності. Запропоновані концептуальні положення, економічна модель підвищення інвестиційної привабливості індустріальних парків, удосконалений організаційно-економічний механізм їх функціонування та практичні рекомендації щодо розвитку державної промислової політики є логічно взаємопов'язаними, достатньо аргументованими та мають вагоме прикладне значення.

Основні результати дисертаційної роботи належним чином апробовані, опубліковані у фахових наукових виданнях та впроваджені у практичну діяльність органів державної влади, регіональних інституцій розвитку й освітній процес закладу вищої освіти, що підтверджує їх наукову та практичну цінність.

За актуальністю теми, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, ступенем обґрунтованості сформульованих висновків дисертаційна робота Кравця Сергія Романовича відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор Кравець Сергій Романович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент:

кандидат економічних наук,
професор, професор
кафедри економіки, менеджменту
та комерційної діяльності

Ольга В'ЮНИК

Підпис Ольги В'ЮНИК засвідчую:

Проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків
Центральноукраїнського національного
технічного університету

Андрій ТИХИЙ